

Техніка : зб. матеріалів XI Міжнар. українсько-німецькій конф. Одеса : ОНПУ, 2025. Том 2. С. 395–401.

4. Шелер М. Положення людини в космосі. Київ : Юніверс, 1994. 64 с.

5. Heidegger Martin. Die Frage nach der Technik. München : Die Kunste im technischen Zeitalter, 1954. 294 p.

6. Арендт Х. Vita activa, або про діяльне життя. Львів : Літопис, 2005. 387 с.

7. Добронравова І. Нелінійне мислення. *Філософська і соціологічна думка*. 1991. Вип. 6. С. 47–60.

8. Єршова-Бабенко І., Жижко Т. Психомірність людини та її поведінки : монографія. Київ : ЦП Компрінт, 2024. 220 с.

9. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2009. 119 с.

10. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту : монографія. Вид. 5-те, виправ. і допов. Київ, 2023. 405 с.

11. Gadamer, H.-G. Truth and method / Trans. J. Weinsheimer & D. G. Marshall. 2nd rev. ed. London–New York : Continuum, 2004. Pp. xxi–xxii, 118–121.

12. Бодрійяр Ж. Символічний обмін і смерть. Київ, 2006. 318 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-578-8-38>

АНТРОПООДИНИЦЯ ТА ГЕНЕРАТИВНІ ШТУЧНОІНТЕЛЕКТНІ МОДЕЛІ: РОЗЛЮДНЕННЯ VS КОЕВОЛЮЦІЙНІСТЬ

Діденко Л. В.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії гуманітарних наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Тренди цифровізування покликані допомагати людині у сучасному постійно змінюваному світі. Проте не усі новачії мають антропо-сприятливі наслідки.

Проблематизування. Сучасна антропоодиниця отримує унікальну можливість доступу до генеративних штучноінтелектуальних моделей

(=генШІ моделей) [1], які покликані допомагати у відповідях на запити. Проте з кожним наступним запитом, антропоодинаця переделеговує дедалі більший відсоток рішень неприйманню генШІ моделі. Утруднення полягає у антропоставленні: зі звичайного інструмента генШІ модель поступово перетворюють на «зовнішню свідомість», якою умовно «керує» власник зареєстрованого екаунта. Саме звідси і можна розпочинати нюансований розгляд взаємодії антропоодинаці та генШІ моделі.

Результати дослідження спершу видалися мені невітнішими: виникла думка щодо антропвтрчання. Не повного й миттєвого (що, можливо, сприймалося б менш болісно), а поступового й відтермінованого (що значно посилює тривожність). Далі деталізую головні аспекти.

По-перше, власником будь-якої генШІ моделі є компанія-що-розробляє, а не власник екаунта. Останній постає лише користувальником із обмеженими правами: щодо доступу до преміум-функцій окремої генШІ моделі, щодо захисту персональних даних, прав на вигенерене (=створений контент), подальші дії в особистому та професійному просторі. Тобто вибір користування окремою генШІ моделлю здійснюваний на власний ризик і передбачає підвищення відповідальності.

По-друге, індивідуальна гра у всевладного оператора генШІ моделі має свої межі – здоровоглузність. Робота оператора полягає або в тренуванні окремого аспекту/прояву/функції генШІ моделі (це здійснюють фахівці, котрі розробляють код як технічний рівень моделі, структурують алгоритми як логіку її роботи, перевіряють ефективність через типові промпти та відстежують критичні помилки), або у «цільовому промптуванні» (що здійснюють користувальники, більшість з яких сприймає генШІ моделі як невибагливі іграшки). У першому випадку спостерігаємо «еволюційність» генШІ моделі, яку надалі «мають донавчати» користувальники своїми запитамі. У другому випадку більшість користувальників має істотні утруднення щодо формування промптів, на основі яких і «навчається» окрема генШІ модель.

По-третє, запит. Ключовим є не «що запитувати?», а «як запитувати?». Ось тут і приховане головне утруднення. Користувальники зазвичай не обтяжують себе промірковуванням запиту, що зумовлює вигенерування генШІ моделлю «не того, що малося на увазі». Формування результатного промпта багато в чому має бути подібне до «дитячих запитань» – конкретні, чіткі, лаконічні. Однак сучасний світ навчає споживати створене кимось [3] (тобто не виходити за межі усталеного соціо-алгоритму), а не формувати дещо власне – унікальне,

оновлене, життєздатне й багатогранне. Налаштування на запитування у антропоодиниць з їх дорослішанням поступово «відсікають». Причина – вельми «дієві» прийоми блокування (або згортання): критикування, висміювання, скандали, що разом зумовлює подальші дії антропоодиниці за «оптимально-нейтральною» формулою самоусування від розмірковувань. Постає логічне запитання: яким чином можна сформувати промпт до генIII моделі, коли антропоодиниця не вміє запитувати?..

По-четверте, розлюднення починається з поступової втрати себе, яку інші «запускають» у антропоодиниці сумнівами. І це не проблема генIII моделей, які лишаются інструментами для оптимування життєвого та/або професійного простору. Це проблема антропоідентичності. У цифровому світі вона ніби не надто потрібна, адже там усі користувальники або не мають сталих ознак, або передбачене нескінченне змінювання останніх. Проте у людському світі – у спільнотах, у соціосегментах, у суспільстві – антропоідентичність є знаковою і пріоритетною. Саме тому всі прагнуть працювати з харизматичними й непересічними: лише вони можуть вести за собою одним поглядом. Втрата себе для себе починається непомітно – зі звичайної непевності, яка набирає обертів і набуває різних форм, більшість з яких може становити загрозу для оточення.

Головне утруднення для сучасних антропоодиниць полягає не в можливості поглинання нас створеним нами цифровим простором – це не так страшно. Справжнє жажіття радше в іншому: чи дійсно ми заслуговуємо доступ до генIII моделей?.. Складні іграшки призначені для інтелектуалів: тих, хто не просто знають (як гратися), але й розуміють (до чого призведе ця гра). Так, генIII моделі – це інструменти; однак у руках майстра вони допомагають, тоді як у руках невігласів працюють навпаки – проти самих користувальників. Як слушно зазначав Мартін Хайдеггер: техніка змінює спосіб ставлення людини до світу – все постає як унявнені обліковувані запаси [4]. У такому світі головним завданням антропоодиниці стає вже не подив, не смислопрояснювання і не наближення до істини, а поступове й невідворотне перетворення на «обслуговувальницю» техніки. Можливо, генIII моделі – це своєрідне антрополостро, що відбиває залишок людського в кожному з нас. Робота з промптами також є свідченням такої людськості: якщо антропоодиниця прагне інтелектуального зростання, вона формулює нетипові запити, які передбачають її коеволюційну співпрацю з генIII моделлю.

Через численні соціосегментні випробування головне утруднення сучасної антропоодиниці полягає у невмінні залишатися в полі людського. Багато хто звужує його до вибірових кіл наближених зручних

осіб і постулює гуманістичні гасла, які у праксис-площині не працюють. Розлюднення невідчутне самій антропоодиниці – його бачать інші через її поведінкові паттерни. Страху немає, залишається лише невимовлений сум: антропоодиницю не врятують технології, ефемерна людяність із розумних книжок, тренінги та/або мантри. Тільки дієве життя, тобто «vita activa» [2], та постійне практикування [5] себе як власної майбутньої – покращеної – версії можуть стати рятівними. Антропоодиниця – це найцінніший власноруч створюваний проєкт, вартий усіх можливих власних зусиль.

Отже, антропоодиниця та генеративні штучноінтелектні моделі в оптимованій співпраці можуть подолати співрозлюднення через формування-та-підтримування простору співвдосконалювання.

Література

1. Діденко Л. В. Філософія і генеративні штучноінтелектні моделі: (не)долані обмеження впливальності. *Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*. 2024. № 49. С. 46–66. <https://doi.org/10.24919/2522-4700.49.3>
2. Arendt H. *The Human Condition*. Chicago & London : The University of Chicago Press, 1958. 340 p.
3. Baudrillard J. *La société de consommation: ses mythes, ses structures*. Paris : Éditions Denoël, 1970. 322 p.
4. Heidegger M. *Die Frage nach der Technik*. Heidegger M. *Gesamtausgabe. Band 7 : Vorträge und Aufsätze (1936–1953)*. Frankfurt am Main : Vittorio Klostermann, 2000. S. 5–36; 289.
5. Sloterdijk P. *Du mußt dein Leben ändern : Über Anthropotechnik*. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 2009. 724 s.